

Voorwoord

Vooruitlopend op een later uit te geven 21ste druk van Stein/Rueb, Compendium Burgerlijk Procesrecht, hebben de redactie en de uitgever besloten om het in de 20e druk opgenomen hoofdstuk 6a over KEI aan te passen aan de meest recente ontwikkelingen en met de toepasselijke wetteksten op te nemen in dit supplement. De oorspronkelijke tekst van dit hoofdstuk is van de hand van mr. A.S. Rueb. Voor deze uitgave heeft mr. R.G. Hendrikse de tekst daarvan aangevuld en geactualiseerd. Doordat de wetgeving in het kader van het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI) gefaseerd wordt ingevoerd en door het bijbehorende overgangsrecht, zal er gedurende een lange periode en zeker tot 2019 zowel conform de KEI-wetgeving (de KEI-zaken) moeten worden geprocedeerd als conform de wettekst van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van vóór de inwerkingtreding van de KEI-wetgeving (de niet-KEI-zaken). Om die reden zijn in de aan het supplement gehechte wettekst de wijzigingen door middel van markeringen door de uitgever zichtbaar gemaakt. Daardoor is in één oogopslag te zien welke wettekst geldt in KEI-zaken en welke tekst in niet-KEI-zaken.

Vanwege de gefaseerde inwerkingtreding en het bijbehorende overgangsrecht zijn de – veelgebruikte – onderscheidingen “Nieuw Rv” en “Oud Rv” of “Huidig Rv” mogelijk voor misverstand vatbaar (beide regelingen gelden immers vaak naast elkaar). Om die reden is er in dit supplement voor gekozen om bij wetsartikelnummers “KEI-Rv” respectievelijk “niet-KEI-Rv” te vermelden en om verder te spreken van “KEI-zaken” en “niet-KEI-zaken”. De enkele vermelding “KEI-Rv” betekent dus niet zonder meer dat de wettekst is gewijzigd ten opzichte van de wettekst die geldt in niet-KEI-zaken: veel van de in KEI-zaken toepasselijke bepalingen zijn nog dezelfde als die in niet-KEI-zaken.

Inhoud

Hoofdstuk 6a (aangevuld en geactualiseerd) / 1

- 6a.1.1 Inleiding / 1
- 6a.1.2 Gefaseerde inwerkingtreding/overgangsrecht / 2
- 6a.2 Belangrijkste veranderingen / 3
- 6a.3 Digitaal systeem / 4
 - 6a.3.1 Digitaal of op papier? / 8
 - 6a.3.2 Storingen / 8
- 6a.4 De procesinleiding / 10
 - 6a.4.1 De inhoud van de procesinleiding / 11
- 6a.5 De afhandeling van de procesinleiding in vorderingszaken / 13
- 6a.6 De oproeping en de vaststelling van de mondelinge behandeling / 14
 - 6a.6.1 Het oproepingsbericht in vorderingszaken / 15
 - 6a.6.2 De bezorging/betekening van het oproepingsbericht in vorderingszaken (art. 112 KEI-Rv) / 15
 - 6a.6.3 Oproeping in vorderingszaken voorafgaand aan het indienen van de procesinleiding (art. 113 KEI-Rv) / 16
 - 6a.6.4 Het verschijnen van de verweerder in vorderingszaken / 17
 - 6a.6.5 De vaststelling van de mondelinge behandeling en de oproeping in vorderingszaken / 19
 - 6a.6.6 De vaststelling van de mondelinge behandeling en de oproeping in de verzoekprocedure / 19
- 6a.7 Het verweerschrift / 20
- 6a.8 De mondelinge behandeling / 21
 - 6a.8.1 De inrichting van de mondelinge behandeling / 22
 - 6a.8.2 Het proces-verbaal van de mondelinge behandeling / 25
 - 6a.8.3 De digitale zittingszaal / 26
- 6a.9 Afwijkingen van de basisprocedure / 26
- 6a.10 Schriftelijke uitspraak / 28
- 6a.11 Mondelinge uitspraak / 29
- 6a.12 Hoger beroep / 30
- 6a.13 Hoger beroep in vorderingszaken / 31
 - 6a.13.1 De inhoud van de procesinleiding en de oproeping in vorderingszaken / 32
 - 6a.13.2 Een comparitie na aanbrengen in vorderingszaken / 33
 - 6a.13.3 De termijnen in vorderingszaken / 34
 - 6a.13.4 De twee conclusieregel in vorderingszaken / 34
 - 6a.13.5 De mondelinge behandeling in vorderingszaken / 34
 - 6a.13.6 De uitspraak in vorderingszaken / 35
- 6a.14 Hoger beroep in verzoekprocedures / 35

- 6a.14.1 De inhoud van de procesinleiding en de oproeping in verzoekprocedures / 35
- 6a.14.2 De mondelinge behandeling en het verweerschrift in verzoekprocedures / 36
- 6a.14.3 De uitspraak in verzoekprocedures / 36
- 6a.15 Beroep in cassatie / 36
- 6a.16 Beroep in cassatie in vorderingszaken / 37
- 6a.16.1 De inhoud van de procesinleiding en de oproeping in vorderingszaken / 37
- 6a.16.2 Het verweerschrift in vorderingszaken / 38
- 6a.16.3 De mondelinge behandeling en pleidooi in vorderingszaken / 38
- 6a.16.4 De uitspraak in vorderingszaken / 38
- 6a.17 Beroep in cassatie in verzoekprocedures / 39
- 6a.17.1 De inhoud van de procesinleidingen de oproeping in verzoekprocedures / 39
- 6a.17.2 Het verweerschrift in verzoekprocedures / 39
- 6a.17.3 Een mondelinge behandeling in verzoekprocedures? / 39
- 6a.18 De buitengewone rechtsmiddelen / 40

Geïntegreerde wettekst voor zowel niet-KEI-zaken (inclusief doorgehaalde tekst) als voor KEI-zaken (inclusief cursieve tekst) / 41

Register / 319

HOOFDSTUK 6a (aangevuld en geactualiseerd)

6a.1.1 *Inleiding*

De wetgever streeft met de KEI-wetten naar (verdere) digitalisering van de procesvoering alsmede naar eenvoudigere en snellere procedures. Het betreft:

- Stb. 2016/288 (Kamerstukken 34 059): aanpassingen rechtsingang en procedure in eerste aanleg;
- Stb. 2016/289 (Kamerstukken 34 138): aanpassingen in hoger beroep en cassatie;
- Stb. 2016/290 (Kamerstukken 34 212): Invoeringswet, waarin tevens enkele correcties zijn opgenomen;
- Stb. 2016/291 (Kamerstukken 34 237): Invoeringsrijkswet met technische aanpassingen in procesrechtelijke bepalingen in een aantal rijkswetten.

Daarnaast zijn de volgende besluiten van belang:

- Stb. 2016/292: Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht, waarin de aan het digitale systeem te stellen eisen zijn opgenomen;
- Stb. 2016/293: Aanpassingsbesluit vereenvoudiging en digitalisering procesrecht, waarin algemene maatregelen van bestuur worden aangepast in verband met de invoering van de KEI-wetgeving;
- Stb. 2016/294: Aanpassingsrijksbesluit vereenvoudiging en digitalisering procesrecht, waarin het Besluit termijnen Rijkswet cassatierechtspraak voor Aruba, Curaçao, Sint Maarten en voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt aangepast;
- Stb. 2017/16: Besluit van 25 januari 2017 in verband met inwerkingtreding van de KEI-wetgeving in civiele vorderingszaken bij de Hoge Raad per 1 maart 2017;
- Stb. 2017/174: Besluit van 24 april 2017 in verband met inwerkingtreding van de KEI-wetgeving bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland voor handelsvorderingszaken waarbij procesvertegenwoordiging door een advocaat is voorgeschreven.

De invoering van deze wetgeving wordt, mede om eventuele manco's nog zonder al te veel schade te kunnen verhelpen, gefaseerd naar onderwerp, tijdstip, arrondissement en hofressort (zie ook hierna nr. 6a.1.2). Een gefaseerde invoering lijkt ook aangewezen nu aangenomen mag worden dat de KEI-wetgeving tot tal van vragen en discussiepunten gaat leiden.¹

Na bespreking van het voorgenomen tijdspad van de Rechtspraak en het overgangsrecht worden in dit supplement eerst de kernpunten van de KEI-wetgeving samengevat. Vervolgens wordt in nr. 6a.3 een aantal elementen van de digitali-

1. Vgl. M. Ynzonides en M. de Boer, NJB 2016/1814, p. 1.

sering en het elektronisch berichtenverkeer weergegeven. Niet uitgesloten is dat zich daar nog wijzigingen in voordoen nu dit supplement is geredigeerd op basis van de stand van zaken in het voorjaar van 2017. Bij nr. 6a.4 begint de behandeling van de KEI-procesvoorschriften voor de eerste aanleg, het hoger beroep en het beroep in cassatie.

Een probleem daarbij is dat ondanks de vergaande harmonisatie van de vorderings- en de verzoekprocedure er op een enkel onderdeel toch belangrijke verschillen zijn blijven bestaan, vooral bij de afwikkeling van de procesinleiding, de oproeping van de betrokkenen en de vaststelling van de mondelinge behandeling.

6a.1.2 *Gefaseerde inwerkingtreding/overgangsrecht*

Gefaseerde inwerkingtreding

Om de overstap naar de KEI-wetgeving verantwoord uit te voeren, heeft de wetgever voor een gefaseerde inwerkingtreding gekozen.² Deze vangt aan op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan, voor verschillende vorderingen, verzoeken en besluiten en voor de verschillende gerechten steeds bij (separaat) koninklijk besluit kan worden vastgesteld. Dit betekent dat de verplichting om te procederen volgens de KEI-wetgeving in bepaalde arrondissementen of bij bepaalde hoven voor bepaalde soorten zaken al wel kan gelden, terwijl dat in andere arrondissementen of voor andere hoven in die zaken nog niet het geval hoeft te zijn.

De wetgever gaat ervan uit dat het per abuis gebruiken van oude, maar gewijzigde terminologie in zaken waarin volgens de KEI-wetgeving wordt geprocedeerd of het gebruiken van nieuwe terminologie in zaken die nog niet zijn overgegaan op de nieuwe, digitale wijze van procederen, niet tot nadeel van partijen mag leiden, in ieder geval niet zolang de KEI-wetgeving niet bij alle gerechten en voor alle zaakstromen is ingevoerd.³

De Hoge Raad is als eerste van start gegaan. Sinds 1 maart 2017 geldt de KEI-wetgeving in civiele vorderingszaken die vanaf die datum in cassatie aanhangig worden gemaakt.⁴ Verzoekzaken in cassatie volgen later. Op 1 september 2017 start een verplichte pilot bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland voor (nieuwe) handelsvorderingszaken waarbij procesvertegenwoordiging door een advocaat is voorgeschreven.⁵ Als het digitale systeem goed werkt en zich ook geen andere problemen voordoen, zullen in dergelijke zaken minimaal vijf maanden later alle andere rechtbanken volgen. Daarna volgen vorderingszaken in hoger beroep, hetgeen (ook) vooraf zal worden gegaan door een verplichte pilot bij één of twee hoven. Vervolgens zal de KEI-wetgeving – ook hier steeds na een verplichte pilot bij enkele gerechten – achtereenvolgens gaan gelden voor vorde-

2. Zie Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 120 ten aanzien van de procedure in eerste aanleg en Kamerstukken II 2014/15, 34 138, nr. 3, p. 44 ten aanzien van de procedure in hoger beroep en cassatie. Zie ook Stb. 2016/288 art. V resp. Stb. 2016/289 art. III.

3. Stb. 2017/174.

4. Stb. 2017/16.

5. Stb. 2017/174.

ringszaken bij de kantonrechter, voor verzoekzaken bij alle gerechten en voor het kort geding. Zoals al vaker is gebeurd worden de data van de gefaseerde invoering doorgeschoven indien zich toch nog – al dan niet op het allerlaatste moment – problemen voordoen.

Vanwege de gefaseerde invoering is het niet ondenkbaar dat een gerecht waarvoor de KEI-wetgeving al in werking is getreden tot het oordeel komt dat de zaak (verder) zal moeten worden behandeld door een gerecht waar dat nog niet het geval is of andersom. Dan geldt de regel dat de rechter naar wie een zaak is doorgestuurd, verwezen of terugverwezen bepaalt op welke wijze de zaak wordt behandeld of voortgezet.⁶

Overgangsrecht

Uitgangspunt is dat de KEI-wetgeving alleen geldt voor nieuwe onder de betreffende categorie vallende zaken.⁷ Het overgangsrecht houdt in dat als voor het aldus inwerking treden van de KEI-wetgeving een dagvaarding rechtsgeldig is betekend dan wel een verzoekschrift of een beroepschrift bij de rechter is ingediend op de daaropvolgende procedure bij die instantie het voor de inwerkingtreding van de KEI-wetgeving geldende recht van toepassing blijft.⁸ Als in een zaak uitspraak is gedaan onder niet-KEI-Rv en tegen die uitspraak een rechtsmiddel wordt ingesteld bij een instantie waar (inmiddels) KEI-Rv van toepassing is, dan moet dat rechtsmiddel worden ingesteld met toepassing van KEI-Rv en verloopt de procedure in die volgende instantie volgens KEI-Rv.

6a.2 Belangrijkste veranderingen

De KEI-wetgeving leidt tot de volgende vijf wezenlijke veranderingen:⁹

- a. alle civiele procedures beginnen met een zoveel als mogelijk geüniformeerde procesinleiding. Dit stuk komt in de plaats van de huidige dagvaarding en het verzoekschrift. Het onderscheid tussen dagvaardings- en verzoekschriftprocedures – in art. 30a lid 2 KEI-Rv aangeduid als ‘vorderingsprocedures’ en ‘verzoekprocedures’ – blijft echter gehandhaafd.¹⁰ Blijkens art. 30b KEI-Rv kunnen een vordering en een verzoek worden gecombineerd in één procesinleiding mits tussen de vordering en het verzoek voldoende samenhang bestaat en de Nederlandse rechter bevoegd is van beide kennis te nemen;¹¹

6. Zie ten aanzien van de procedure in eerste aanleg Stb. 2016/288, art. V lid 2 en ten aanzien van de procedure in hoger beroep en cassatie Stb. 2016/289, art. II lid 3.

7. Zie Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 46 en 119 en Kamerstukken II 2014/15, 34 138, nr. 3.

8. Zie Stb. 2016/288, art. III en Stb. 2016/289, art. II..

9. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 5.

10. De wetgever acht de invoering van de KEI-wetgeving niet het moment om de gegroeide praktijk inzake de keuze tussen de verzoek- en vorderingsprocedure ter discussie te stellen (Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 16).

11. Deze mogelijkheid is er pas vanaf het moment dat voor beide procedures KEI-Rv in werking is getreden (Kamerstukken II 2014/15, 34 212, nr. 3, p. 2). Ten tijde van het redigeren van dit supplement (voorjaar 2017) is de verwachting dat op zijn vroegst in de zomer van 2019 het geval zal zijn omdat dan waarschijnlijk ook voor verzoekzaken KEI-Rv in werking zal treden (zie ook hiervoor nr. 6a.1.2).

- b. in vorderingszaken is het niet langer verplicht de wederpartij bij exploit op te roepen, een informele oproep volstaat indien de wederpartij vervolgens verschijnt;
- c. er komen meer wettelijke termijnen voor het verrichten van specifieke proceshandelingen, het meest in het oog springend is de in vorderingszaken aanstonds in de oproeping opgenomen termijn voor het schriftelijk verweer;
- d. de regiefunctie van de rechter wordt versterkt, m.n. door casemanagement en de centrale plaats van de mondelinge behandeling;
- e. alle civiele procedures worden in beginsel digitaal langs elektronische weg gevoerd.

Een voor de procespraktijk belangrijk gevolg van een en ander is dat de rolafhandeling en daarmee de algemene, door procesregelingen gestuurde regie van de rolrechter over de voortgang van vorderingsprocedures worden vervangen door een systeem van termijnen en rechterlijke begeleiding in individuele zaken. Dit wordt ook nader uitgewerkt in procesreglementen.¹²

6a.3 **Digitaal systeem**

De rechterlijke instanties stellen een digitaal systeem voor gegevensverwerking ter beschikking dat het mogelijk maakt dat:

- a. de gebruiker van het systeem wordt geïdentificeerd;
- b. na is te gaan wie de verzender is van een bericht;
- c. na is te gaan of een bericht is gewijzigd vanaf het moment van verzending;
- d. na is te gaan op welk tijdstip berichten zijn ontvangen en ter beschikking zijn gesteld in het systeem;
- e. na is te gaan op welk moment een storing in het systeem plaatsvindt of heeft plaatsgevonden.

Dit systeem wordt ingericht volgens nationale en internationale standaarden voor informatiebeveiliging (art. 2 Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht).¹³

12. Op www.rechtspraak.nl is een (concept-)uniform procesreglement gepubliceerd (Landelijk procesreglement civiele zaken rechtbanken en gerechtshoven KEI; eerste versie). Daarin zijn onderwerpen die vanwege de gefaseerde invoering nog niet van toepassing zijn in een andere kleur afgedrukt.

13. Stb. 2016/292.

Authenticatie

Om tot het systeem toegang te krijgen is authenticatie nodig. Deze vindt ingevolge art. 3 Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht plaats met een middel dat voldoet aan de volgende eisen:

- a) het is uitgegeven door de overheid of een onder toezicht van de overheid staande organisatie;
- b) het gaat uit van een tweefactorauthenticatie (bijvoorbeeld met een advocatenpaslezer en een pincode);
- c) het is aangewezen door de rechterlijke instanties.

Hierbij moet gedacht worden aan een DigiD voor de burger, eHerkenning voor rechtspersonen en de Advocatenpas.¹⁴ De authenticatie is nodig voor iedereen die toegang wil om processtukken in te dienen, op te vragen of die het dossier wil bekijken.

Elektronische handtekening

Als ondertekening in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is voorgescreven, wordt aan dit vereiste voldaan als het stuk is ondertekend met een elektronische handtekening (art. 30c lid 3 KEI-Rv). In art. 5 Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht is vastgelegd aan welke eisen deze elektronische handtekening moet voldoen: authenticatie als bedoeld in art. 3 maar ook dat de identiteit van de ondertekenaar, het moment van ondertekening en elke wijziging in het document na de ondertekening daarvan kunnen worden achterhaald.

Voor de praktijk vooral van belang is dat een stuk dat langs elektronische weg is ingediend in het digitale systeem – dus nadat authenticatie heeft plaatsgevonden – als ondertekend geldt (art. 30c lid 3 KEI-Rv). Als een gebruiker eenmaal is ingelogd hoeft deze tijdens de sessie niet alsnog een stuk elektronisch te ondertekenen.¹⁵ Om een stuk te kunnen indienen moet de indiener immers gebruikmaken van een middel dat voldoet aan de hierboven gestelde eisen. Daarmee authenticert hij zichzelf.

Totdat het mogelijk is een tijdens een zitting tot stand gekomen schikking of verklaring digitaal te ondertekenen, wordt dat stuk nog op papier ondertekend, waarna dat stuk door de griffier gedigitaliseerd wordt.¹⁶ Dat is dan geen elektronische handtekening, maar een digitale kopie van het ondertekende document.

Mijn Rechtspraak

Voor het in het kader van een procedure elektronisch indienen en ophalen van berichten moet het door de rechterlijke instanties aangewezen digitale systeem voor gegevensverwerking worden gebruikt (art. 4 Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht).

14. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 21.

15. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 65.

16. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 28. Zie ook Steenberghe & Den Tonkelaar 2017, p. 61.

De elektronische toegang tot het systeem wordt verkregen via het webportaal ‘Mijn Rechtspraak’ dat onderdeel is van www.rechtspraak.nl.¹⁷ Daarnaast is toegang mogelijk via een automatische systeemkoppeling, aangeduid als “system-to-system”, waarmee de digitale systemen van onder meer de advocatuur en de deurwaarders worden gekoppeld aan het digitale systeem van de gerechten, het Aansluitpunt genaamd. Dit onder meer met het doel sommige vormen van gegevensuitwisseling en het uploaden van stukken te vergemakkelijken.

Het digitale dossier

In het digitale dossier zijn alle gegevens van de zaak te vinden alsmede alle stukken en berichten.¹⁸ Via de startpagina kan worden gekozen voor een zaak-overzicht (“Zaken”) of een overzicht met openstaande actiepunten (“Taken”), zoals het reageren op een verzoek van de rechter om verhinderdata. Daarnaast kan er ook voor “Berichten” worden gekozen, waaronder (proces)stukken, mededelingen, bestanden en formulieren zijn begrepen.¹⁹ Na de uitspraak van het gerecht dat in laatste instantie een uitspraak heeft gedaan of een andere afdoening van de zaak blijft het digitale dossier ten minste zes maanden toegankelijk in het digitale systeem.²⁰

Notificatie

Als de rechter of de griffier, een partij of een andere betrokkene in de procedure een bericht langs elektronische weg indient, ontvangen allen (met uitzondering van degene die het bericht heeft ingediend) hiervan een notificatie.²¹ Hoewel notificatieberichten verschillende digitale vormen kunnen hebben, gaat de rechtspraak er vooralsnog vanuit de notificatieberichten per e-mail te kunnen verzenden.²² De notificatieberichten zullen automatisch door het digitale systeem worden verzonden. Om een dergelijk bericht te kunnen ontvangen zullen partijen en de overige betrokkenen een digitaal adres moeten opgeven waar de notificatieberichten naar toe kunnen worden gestuurd.

Notificaties vermelden uitsluitend dat er een nieuw bericht in “Mijn Rechtspraak” toegankelijk is geworden of klaarstaat in het digitale systeem van de gerechten om via het Aansluitpunt te worden opgehaald.²³ Om van de inhoud kennis te kunnen nemen, moet dus worden ingelogd of moet het bericht worden opgehaald via het Aansluitpunt. Omdat kennelijk niet iedereen prijs stelt op notificatieberichten is erin voorzien dat van die berichten kan worden afgezien.

-
17. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 32. Zie ook art. 1.2. sub n van het Landelijk procesreglement civiele zaken rechtbanken en gerechtshoven KEI (eerste versie).
 18. In advocaatzaken heeft een partij ook zelf toegang tot het digitale dossier, maar een partij heeft in dat soort zaken enkel een inzagerecht en kan dus niet zelf berichten of stukken indienen (Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 16).
 19. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 6.
 20. Art. 4.8 lid 4 Reglement inzake de toegang tot en het gebruik van het digitale systeem voor de gegevensverwerking van de gerechten (civiel recht en bestuursrecht), Strct. 2017, nr. 15688.
 21. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 18.
 22. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 66.
 23. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 67.

In het bijzondere geval dat een partij geen notificatie heeft ontvangen (bijvoorbeeld vanwege een storing bij haar e-mailprovider²⁴ of omdat haar e-mailbox vol is), kan zij dankzij het overzicht dat “Mijn Rechtspraak” of het Aansluitpunt biedt eenvoudig terugzien welke openstaande acties er zijn, zoals bijvoorbeeld het indienen van een bepaald bericht en wat de eindtermijn daarvoor is.²⁵

Ontvangstbevestiging

Telkens wanneer één van de partijen digitaal een bericht indient, ontvangt de indiener een (automatische) ontvangstbevestiging in het digitale systeem voor gegevensverwerking (art. 30d lid 1 tweede volzin KEI-Rv). De ontvangstbevestiging is cruciaal voor de vraag wanneer het bericht is ingediend.²⁶ Het tijdstip daarvan kan van belang zijn als binnen een bepaalde termijn een bericht moet worden ingediend of vanaf dat tijdstip een termijn gaat lopen, zoals bijvoorbeeld de termijn om de gronden in hoger beroep aan te vullen.²⁷

De bepaling van het tijdstip van ontvangst van een bericht is anders geregeld naargelang het een bericht *aan* de rechter betreft dan wel een bericht *van* de rechter of een tussen partijen gewisseld bericht.

a. Bericht aan de rechter

Een langs elektronische weg aan de rechter gestuurd bericht geldt als door de rechter ontvangen op het tijdstip dat het bericht het digitale systeem voor gegevensverwerking van de gerechten heeft bereikt (art. 30d lid 1 KEI-Rv).²⁸ Dit sluit aan bij de regeling in onder meer art. 33 lid 3 Rv en art. 6:227c lid 3 BW.

b. Bericht van de rechter

Een bericht van de rechter wordt niet aan de geadresseerde verzonden, maar in het digitale systeem voor gegevensverwerking geplaatst. Steeds wordt daarvan door de rechter een kennisgeving aan de geadresseerde gezonden. Als tijdstip van ontvangst van het bericht geldt het tijdstip van verzending van de kennisgeving door de rechter “buiten het digitale systeem voor gegevensverwerking” (art. 30d lid 2 KEI-Rv). Vooralsnog zal dit veelal het moment van verzending van een e-mail zijn. Als de e-mail door de geadresseerde niet is ontvangen, zal deze er misschien niet tijdig van op de hoogte raken of zijn ingediende bericht door de rechter is ontvangen. Als de reden voor de niet-ontvangst door de geadresseerde is gelegen in het hebben van een volle e-mailbox of de opgave van een onjuist e-mailadres komt dit voor rekening en risico van de betrokkene.²⁹ Het is ook mogelijk dat de e-mail niet is ontvangen als gevolg van bijvoorbeeld een grootschalige hack of door problemen met de server (zie ook hierna nr. 6a.3.2). Naar mag worden aangenomen zal de rechter in een dergelijk geval, op basis van het in art. 6 EVRM bepaalde, de geadresseerde niet de nadelige gevolgen van een dergelijke overmacht laten dragen.³⁰ Anderzijds verwacht de wetgever wel van partijen dat zij met enige regelmaat in “Mijn Rechtspraak” of via een Aansluitpunt inloggen.³¹ Als een partij digitaal een bericht indient en er geen ontvangstbevestiging

24. Zie ook hierna nr. 6a.3.2.

25. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 18-19.

26. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 62.

27. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 66.

28. De wetgever merkt hierbij op dat deze regel niet afwijkt van hetgeen voor het conventionele postverkeer geldt (Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 66). Een schriftelijke verklaring heeft haar werking als zij door de geadresseerde is ontvangen (zie ook HR 14 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4104). Niet nodig is dat deze van de verklaring kennis heeft genomen.

29. Steenberghe & Den Tonkelaar, 2017, p. 67.

30. Tjong Tjin Tai, GS Burgerlijke rechtsvordering, art. 30d KEI-Rv, aant. 3. Zie ook hierna sub 6a.3.2.

31. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 19.

in het digitale systeem zelf verschijnt, moet deze partij er volgens de wetgever van uitgaan dat het bericht niet is ontvangen.

c. *Bericht tussen partijen*

In art. 30d lid 3 KEI-Rv wordt een door een partij of een andere betrokkene bij de procedure in het digitale systeem voor gegevensverwerking geplaatst bericht ten behoeve van de andere partijen en betrokkenen bij de procedure eveneens door laatstgenoemden geacht te zijn ontvangen op het tijdstip dat de rechter hen een kennisgeving van de plaatsing heeft gezonden.

6a.3.1 *Digitaal of op papier?*

Natuurlijke personen en informele verenigingen zijn vrijgesteld van de verplichting digitaal te procederen, behalve wanneer zij worden vertegenwoordigd door iemand die dat beroepsmatig doet (art. 30c lid 4 KEI-Rv).³² Zij kunnen kiezen of zij hun proceshandelingen op papier indienen dan wel digitaal. Als zij papieren stukken indienen stelt de griffier deze in digitale vorm in het dossier en zendt hij hen per post de door hem uitgeprinte digitale stukken van de wederpartij (art. 30c lid 5 KEI-Rv). Aan het niet in acht nemen van de bij de wet, bij AMvB ex art. 30f KEI-Rv gegeven voorschriften en door de rechter gegeven (nadere) aanwijzingen kunnen sancties worden verbonden (art. 30c lid 6 KEI-Rv), maar de rechter kan ook bepalen dat verder op papier zal worden geprocedeerd (art. 30c lid 7 KEI-Rv). Geen sanctie wordt toegepast als de indiener redelijkerwijs geen verwijt kan worden gemaakt dat hij een stuk in de verkeerde vorm heeft ingediend (art. 30c lid 8 KEI-Rv; zie ook hieronder nr. 6a.3.2).

Hierna wordt voornamelijk aandacht besteed aan de digitale variant. In dit verband zij vermeld dat de termen “schriftelijk” en “afschrift” zowel zien op een papieren stuk, als ook op een stuk in digitale vorm.

6a.3.2 *Storingen*

Als sprake is van een spoedzaak zal worden voorzien in een mogelijkheid van alternatieve aanlevering van stukken bij een storing. In zulke gevallen moeten er volgens de wetgever altijd maatwerkoplossingen worden gerealiseerd.³³ Verder zal worden voorzien in een niet-digitale noodvoorziening, waarmee in geval van een grote ICT-storing via de telefoon een alternatief digitaal communicatiekanaal met ketenpartners en procespartijen kan worden geopend. Daarbij kan gedacht worden aan een piketvoorziening, waarbij de piketmedewerker instructies kan geven op welke wijze stukken die voor een rechterlijke beslissing onverwijld ter kennis van de rechter gebracht moeten worden, de rechter kunnen bereiken.

32. Naast de deurwaarder en de advocaat moet gedacht worden aan werknemers van een rechtsbijstandsverzekeraar. De niet-natuurlijke personen die geen rechtspersoon zijn, zoals de vof, de commanditaire vennootschap en de maatschap zijn niet vrijgesteld (vgl. HR 8 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ2800), maar om afgrenzingsproblemen te voorkomen wel zzp'ers en andere natuurlijke personen die in het kader van een beroep of bedrijf procederen (Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 34). Bij AMvB kunnen nog andere categorieën worden vrijgesteld, zoals het geval is bij buitenlandse rechtspersonen die niet over het vereiste authenticatiemiddel kunnen beschikken (Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, pag. 34).

33. Kamerstukken I 2014/15, 34 059, nr. I (nota n.a.v. het verslag), p. 11.

Hardheidsclausule

Als er sprake is van een storing in het digitale systeem waardoor niet tijdig een (proces)stuk, mededeling, bestand of formulier kan worden ingediend, zal in ieder geval ook op de hardheidsclausule van art. 30c lid 8 KEI-Rv een beroep kunnen worden gedaan. Dit is nader uitgewerkt in art. 8 van het Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht. Wanneer door een niet aan de indiener toe te rekenen omstandigheid geen toegang kan worden verkregen tot het digitale systeem van de gerechten, is de daardoor veroorzaakte overschrijding van die termijn verschoonbaar indien het processtuk, mededeling, bestand of formulier alsnog uiterlijk wordt ingediend op de eerstvolgende dag na de dag waarop de indiener ermee bekend had kunnen zijn dat de verstoring is verholpen. Art. 1 lid 1 van de Algemene termijnenwet (ATW) is van overeenkomstige toepassing op deze eerstvolgende dag. Als op enig moment tijdens de termijn, niet zijnde de laatste dag, een partij haar proceshandeling niet kan verrichten vanwege een storing, dan kan (natuurlijk) geen beroep worden gedaan op art. 1 lid 1 ATW.³⁴

Bewijslast

Er is geen sprake van een omkering van de bewijslastverdeling.³⁵ De procespartij die zich beroept op verschoning van een termijnoverschrijding ten gevolge van een technische storing, heeft de bewijsplicht van hetgeen hij stelt. Wel zal het hem zo eenvoudig mogelijk gemaakt worden om die storing aan te tonen doordat de rechterlijke instanties zelf storingen in het digitale systeem loggen. Beoordeling van de vraag of is voldaan aan de bewijslast van een storing gebeurt door de bevoegde rechter en tegen dit oordeel staat tegelijk met het eindoordeel hoger beroep open.³⁶

Volgens de wetgever is in zijn algemeenheid geen antwoord te geven op de vraag of een storing wel of niet toerekenbaar is, omdat dit (mede) afhangt van de persoon van de indiener en van de specifieke omstandigheden van het geval.³⁷ Wel is duidelijk dat geen beroep op de hardheidsclausule kan worden gedaan bij omstandigheden die in de risicosfeer van partijen zelf liggen, zoals het niet functioneren van haar computer (of andere eigen digitale faciliteit) of het niet (tijdig) betalen van de rekening van de internetprovider waardoor een partij geen (toegang tot het) internet meer heeft.³⁸ Waarschijnlijk zal de rechter een termijnoverschrijding ook niet accepteren als een stuk te laat wordt ingediend, terwijl de indiener op de dag dat de storing zich voordeed met vakantie is gegaan en pas na terugkomst van vakantie alsnog heeft ingediend.³⁹ In een dergelijk geval zal iemand moeten worden ingeschakeld ter behartiging van zijn of haar belangen. Wel verschoonbaar zouden bijvoorbeeld landelijke of regionale stroomstoringen en storingen bij een provider van een partij kunnen zijn.⁴⁰ Ook kan gedacht worden aan lokale werkzaamheden als gevolg waarvan een partij geen gebruik kan maken van het internet. Verder gaat de wetgever er op pag. 38 van de nota van toelichting bij het Besluit digitalisering burgerlijk procesrecht en bestuursprocesrecht (Stb. 2016/292) vanuit dat

34. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 36.

35. Kamerstukken I 2014/15, 34 059, nr. I (nota n.a.v. het verslag), p. 5-6

36. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 6, p. 40.

37. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 6, p. 30.

38. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 38.

39. Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 6, p. 30.

40. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 38.

hoogstpersoonlijke omstandigheden die tot termijnoverschrijding aanleiding hebben gegeven verschoonbaar zijn, zoals bijvoorbeeld dat een partij op een cruciaal moment een ongeluk heeft gehad, maar wel zo spoedig als redelijkerwijs kon worden verlangd de betreffende proceshandeling alsnog heeft verricht. De wetgever lijkt hier minder terughoudend dan de Hoge Raad (zie ook nr. 10.1.1 Stein/Rueb, *Compendium Burgerlijk Procesrecht*, 20e druk).

Gelet op het risico van storingen verdient het aanbeveling om het indienen van een (proces)stuk, mededeling, bestand of formulier niet op de laatste dag te laten aankomen. Ook al is een beroep op de hardheidsclausule mogelijk, dan zal toch niet altijd duidelijk zijn of de gevolgen van niet-tijdige indiening kunnen worden hersteld. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de situatie dat door een storing niet de procesinleiding kan worden ingediend en daardoor na een verleend verlov voor conservatoire beslaglegging niet tijdig de eis in hoofdzaak kan worden ingesteld (art. 700 lid 3 en 125 KEI-Rv).⁴¹ Dit beslag vervalt immers van rechtswege als de termijn voor het instellen van de eis in hoofdzaak ongebruikt verstrijkt.⁴²

Bovendien is het volgens de wetgever de verantwoordelijkheid van de indienende partij om er rekening mee te houden dat het indienen (uploaden) van een bericht enige tijd kan duren.⁴³ Als een partij tot op het laatste moment van de indieningstermijn wacht, neemt deze het risico dat de termijn wordt overschreden. Het ligt volgens de wetgever niet in de rede dat de rechter onder zulke omstandigheden een beroep op de verschoonbaarheid van de termijnoverschrijding zal honoreren.

6a.4 De procesinleiding

In niet-KEI-zaken ontlenen de dagvaardingsprocedure en de verzoekschriftprocedure hun namen aan het stuk waarmee de procedure wordt begonnen. Zowel de aan de gedaagde betekende dagvaarding als het verzoekschrift worden bij de griffie ingediend, maar omdat de procedures vervolgens verschillend verlopen, zijn daarvoor aparte afdelingen met, huiselijk gezegd, eigen loketten.

In het kader van de beoogde vereenvoudiging en digitalisering – waarbij de digitalisering het zwaarste zal hebben gewogen, want van vereenvoudiging kan in dit verband nauwelijks worden gesproken – is besloten dat er nog maar één procesinleidend stuk moet zijn, een formulier dat naargelang de omstandigheden digitaal of op papier bij één loket kan worden ingediend, de procesinleiding genaamd (art. 30a KEI-Rv). Na inloggen bij “Mijn Rechtspraak” of via het Aan-sluitpunt kan op de startpagina dit formulier worden opgehaald. Het wordt zo ingericht dat de rechtzoekende ertoe wordt gebracht om in een beperkt bestek de gegevens van art. 30a KEI Rv zo juist en volledig mogelijk in te vullen.⁴⁴ Vanwege

41. Zie ook nr. 18.5 Stein/Rueb, *Compendium Burgerlijk Procesrecht*, 20e druk.

42. Vgl. Gieske 2016, T&C Rv, art. 700 Rv, aant. 8 sub b.

43. Nota van Toelichting Besluit digitalisering, Stb. 2016/292, p. 20.

44. Overwogen wordt om ter vereenvoudiging van de afhandeling van onbetwiste geldvorderingen daarvoor een apart formulier ter beschikking te stellen, Kamerstukken II 2014/15, 34 059, nr. 3, p. 45.